

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Liber Quartus, De Anima Christi

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

LIBRI QUARTI,

DE

ANIMA CHRISTI,
CAPUT TERTIUM ET QUINTUM,

DE

Scientiâ Animæ Christi.

Circa cujus descriptionem meminit antiquæ hæreseos *Agnoetarum*, quam Luthero etiam expresse adtribuit, ac contra eam post Scripturarum, ex Patrum quoque testimoniis & doctrinâ agit, utrobique in primis ad Augustini provocans auctoritatem. Quid circa hanc Quæstionem controversam vel de ipso *Agnoetismo*, hæresi non omnibus æqualiter cognitâ, vel de Sententiâ Evangelicorum ab eo plurimum distante, notandum sit necessariò, in Vindiciis Evangelico-Thomisticis pro *D. Dorscheo*, è *D. Dorscheo* Præceptore meritissimo ut plurimum collectis non ita pridem sufficienter ostensum, ut prolixâ repetitione hic supersedere, Lectoremque benevolam labore relegendi liberare nobis sit licitum. Illud hic tantum jure talionis inde venit repetendum, quòd, dum Bellarminus *Lutherum* iniquissimè tanquam hæreseos *Agnoeticæ* defensorem traducit, ii potius patrociniū erroris hujus in se dici debeant suscipere, quicunq̄ue negant, verum & æternum DEI Filium adsumtæ humanæ Naturæ communicasse infinitam Majestatem & Perfectionem Omnisapientiæ Divinæ; adeoque Pontificii in *Agnoetarum* opinione stantibus suis hypothesebus profundissimè & inevitabiliter hæreant, idèò præmissis, quia ipsam Divinam Sapientiam & Scientiam infinitam adsumtæ humanæ Naturæ communicatam esse negant, id quod ibi ex ipsis Scriptoribus Papæis Orbi Evangelico verè orthodoxo est expositum. Nunc porrò videamus, quid Augustinus juxta Sententiam Bellarmini contra nos habeat. Ejus quidem in antecedente secundo capite jam meminit, sed eo usus testimonio, quod in hoc capite tertio recurrit, alio quodam præmissio, quo Augustinus explicasse dicitur illa Lucæ Verba, quibus Christum Sapientiâ etiam profecisse scripsit, hunc in modum: *Quis est, qui audeat dicere, Dominum Christum majoribus tantum, non etiam parvulis esse Iesum, qui venit in similitudine carnis peccati, ut evacuet corpus peccati, in quo infirmissimo nulli usui congruis vel idoneis infantilibus membris anima rationalis miserabili ignorantia prægravatur, quam ignorantiam nullo modo crediderim fuisse in Infante illo, in quo Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis, nec illam ipsius animi infirmitatem in Christo parvulo fuerim suspicatus, quam videmus in parvulis. Per hanc enim cum moribus etiam irrationabilibus perturbantur, nulla ratione & imperio, sed dolore aliquando vel doloris terrore cohibentur, ut omninò videas illius inobedientiæ filios, quæ movetur in membris repugnans legi mentis, nec cum vult ratio, conquiescit, verum & ipsa sæpè vel dolore corporis tanquam vapulando compescitur, vel parvalescendo, vel tali aliquo animi motu, non Voluntate tamen præcipiente comprimatur.* Prolixius, quam Bellarminus exhibet, antecedentia & consequentia omit- tendo, hæc Augustini Verba debuerunt exscribi, ut eò melius eorundem sensus & Sancti Patris sententia percipiatur, qui nihil aliud hic significat, quàm in JESU infante non fuisse peccaminosam & miserabilem ignorantiam, qualis est in parvulis inobedientiæ à Protoplastis derivatæ filiiis, vitiosis atque inordinatis moribus sese ostendens, ubi est repugnantia Legis juxta Paulum, qualem ignorantiam Evangelicos Christo infanti adscribere, nemo in Scriptis eorum versatus sine calumniæ notâ dicere audebit. Quod verò Augustinus verbis proximè sequentibus addit: *Quia in Eo erat Similitudo carnis peccati, mutationes atatum perpeti voluit ab ipsâ exorsus infantia, ut ad mortem videatur etiam senescendo pervenire illa Caro potuisse, nisi juvenis fuisset occisus;* malè à Bellarmino intelligitur, imò mens Augustini non parum invertitur, dum Verba Lucæ de incremento Christi ab Augustino existimat explicata, scribens, *Augustinum atate solùm concedere Christum profecisse, & mutationes passum, non autem in dotibus Animæ;* cujus tamen rei nulla planè in verbis Augustini occurrit mentio, ac particula hæc exclusivâ *Solum* Bellarmini sit additamentum.

Lib. II. de
peccat.
merit. &
remiss.
cap. 29.

Vid. D.
Dorsch.
Theol.
Zachar. c.
9. n. 259.

Sequitur nunc alterum Augustini testimonium, ex quo Bellarminus contra Evangelicorum Sententiam de incremento Sapientiæ egit, & repetitâ quidem vice, quo Sanctus Pater scripsit, *Absurdissimum esse, dicere, Christum anno Ætatis trigésimo Spiritum S. accepisse, cum Præcurfor Ejus acceperit in Vero Matris suæ.* At neque hoc contra Evangelicos, quorum in hoc Fidei puncto juxta S. Scripturâ ductum, & ad orthodoxæ Antiquitatis sensum constans doctrinâ hæc est, Christum à primo Unionis momento potestatem & Majestatem Omniscientiæ ex Unione personali secundum Humanam Naturam habuisse quidem, non verò semper, & incessanter, & universaliter eandem usurpasse, de quâ in citatis supra *Vindictis Evangelico-Thomisticis* ex D. Dorscheo observatum fuit, in his terminis contra Agnoetas disputasse Patres orthodoxos, quicunque non ex defectu communicatæ Majestatis Omniscientiæ, sed ex spontaneâ Exinanitione sine peccato ignorantiam quarundam rerum ipsi Christo tribuunt, Vasquezio pro hac sententiâ ex Patribus Græcis citante *Athanasium, Origenem, Cyrillum*, quibus adjungendi, *Theodoretus, Gregorius Nyssenus, Epiphanius*, & ex Latinis *Ambrosius*, cujus Verba etiam ad Oraculum Lucæ ibidem leguntur, adque alia fit remissio, cum pluribus ad Evangelicorum Sententiâ orthodoxam Sinceritatem contra Bellarmini & aliorum accusationes vindicandam pertinentibus. Quia vero præter illud ad susceptam à Christo liberè in Statu exinanitionis ignorantiam porrò demonstrandam adhiberi solet, id quod Christus de seipso affirmavit, *quod diem ultimi adventus nesciat*, Bellarminus opponit in hujus Oraculi Explicatione Augustini auctoritatem, cum aliis quibusdam Patribus statuentem, *quod filius dicatur nescire, quia non sciebat ad dicendum aliis, & quia eos faciebat nescientes.* Et hanc Explicationem dicit esse *ad propositum hujus loci, in quo Dominus reddere voluerit causam, cur non manifestet eum diem, & dixerit causam esse, quia non sciat, id est, non didicerit hoc à Patre, ut revelaret aliis, sed ut sibi Secretum hoc servaret.* Non mirum videri debet, Bellarmino hanc Augustini Explicationem præ aliis placuisse, cum tales reservationes mentales, qualis Christo hic adscribitur, utramque in modernâ *Morali Theologiâ* faciant & occupent paginam; de quibus infra fortè aliquid ex occasione erit dicendum. Nunc id circa Verborum Christi sensum notari debet, Bellarminum quatuor diversas eorum numerare Expositiones, omnes Patrum auctoritatibus fultas, primam Gregorii Magni, statuentis, *Christum non in suâ, sed Ecclesiæ personâ diem ultimi Adventus sui nescire, quia multa, quæ dicuntur de Christo, non de eo tanquam capite, sed de corpore Ejus intelligantur*; secundam ejusdem Gregorii, nec non Ambrosii, Nazianzeni, Cyrilli, *quod Christus homo dicatur nescire eum diem, quia non sciverit, ut homo, id est, scientiâ humanâ, sed Divinâ revelatione seu infusione*; tertiam Epiphani, Chrysoptomi, Bernhaldi, *quod dicatur nescire, quia non sciverit præcise; quo modo Adam dicatur ante peccatum non scivisse bonum & malum*; quartam postremò Augustini, ut & Gregorii, Ambrosii, Hieronymi, Chrysoptomi, Theophylacti, Basilii &c. Meum jam non est, quatuor has Patrum Explicationes à Bellarmino adductas inter se conferre, & quænam inter eas quam-maximè sit probabilis ostendere, aut num Bellarminus in earum recensione fidem præstiterit, curiosius inquirere, ut potè quod utrumque prolixioris est operæ & alienioris ab instituto. Sufficiat in præsentem ex D. Dorschei observatione breviter indicasse, *Vasquezium* in discussione hujus Quæstionis fateri, fuisse aliquos Patres in hac Sententiâ, ut Christo aliquam hujus diei ignorantiam tribuerent, in specie *Origenem, Athanasium, Cyrillum Alexandrinum*, quorum testimonia prolixius ibidem adducuntur, id quod monere nos potest, Bellarminum studio quintam omisisse hujus Oraculi Explicationem, ut non planè nullorum Patrum auctoritate munitam, cum præviderit, esse eam in favorem Evangelicorum, quos tamen omnibus modis refellere, ac præsidio Patrum nudare in animum induxit.

CAPUT SEXTUM & seqq.

De

Descensu Christi ad Inferos,

PRolixissimè & per undecim capita hanc Quæstionem tractat Bellarminus, quam nos eò brevius percurrentes, ea tantum & hic sub Examen vocabimus, quousque Augustini auctoritas duce iterum Bellarmino nobis ansam præbebit. A Principio autem monet statim Bellarminus, hunc de Descensu Christi ad Inferos articulum non fuisse in Symbolo, quod dicitur Apostolorum, apud omnes Ecclesias. Nâ præter *Irenæum, Origenes*, Ter-

Tertullianum in explicandâ Fidei regulâ ab Apostolis traditâ nullam hujus Articuli mentionem facientes, Augustinum quoque Symbolum hoc quinque exponentem ejus nunquam meminisse. Verum post alios monuit nuper B. Carpzovius, præter *Rufinum*, cui Bellarminus *Cyryllum Hierosolymitanum & Chrysostomum* jungit, Aquilegiense Symbolum in specie illum exhibere; hanc verò variationem non probare, ab ætate Apostolorum hanc de Descensu Christi ad Inferos doctrinam non viguisse in Ecclesiâ, sed hoc tantum inde colligi, *Symbolum hoc prioribus Seculis non fuisse uniformiter recitatum*. De cætero dogma hoc de Descensu Christi ad Inferos, tam Passioni, quam Sepulturæ contradistinctum, ab Apostolorum ætate in Ecclesiâ fuisse propositum, ex ipsis Patrum testimoniis posse probari, quorum pleraque Bellarminus etiam infra suo ordine adducit, Augustinum quoque iis adjungens, ut mox porro videbitur. Nunc quoad ipsam hujus Articuli expositionem satis diversam, prætermisâ eâ, quam *Brentio* per calumniam adtribuit, Eidem ideò Atheismum impingens, de secundâ aliquid breviter dicendum, quia Augustini intercedit auctoritas. Adscribit eam Calvino, non uno in loco docenti, *Christum dici ad Inferos descendisse, quia passus sit dolores animarum damnatarum*. Evangelici quidem hanc Calvini Sententiam non faciunt tuam, Bellarmino consentientes, Patres, qui Descensum Christi ad Inferos describunt, describere ut *Descensum Victoris & Triumphatoris*, non ut alicujus rei, & passionibus adhuc obnoxii. Sed quia & *Melanchthonis* & *Brentii* iterum facit mentionem, statuentium, *Christum gravissimè luctatum cum tentationibus de abjectione*, imò *passum esse dolores Inferni*, Augustini & aliorum Patrum opponens auctoritatem, ideò tribus quod ajunt verbis ostendendum, quid hæc de re sit sentiendum. Nimirum, quod repetitâ vice indicandum est, nihil Evangelicis rei vel commune est cum hæc Calvini & sequacium opinione de Descensu Christi ad Inferos, quatenus eum Passionibus adscribit; & tamen leposito hujus Articuli respectu docent præviâ S. Scripturæ auctoritate, Christum in Statu profundissimæ Exinanitionis, nominatim in actu (ut ita dicam vel scribam) Passionis gravissimæ constitutum, Inferni etiâ dolores sustinuisse & cum gravissimis de abjectione & desertione à Deo Patre tentationibus luctatum fuisse, leposito, in quâ, hujus Articuli respectu de Descensu ad Inferos, propriè non metaphoricè intellecti. Hoc sensu neque cæteri Patres à Bellarmino citati, neque Augustinus etiam, hunc Descensum ad Victoriam & Triumphum referentes, Evangelicis de distinctis distinctè sentientibus, sunt contrarii. Quia verò Bellarminus Evangelicorum & Calvini Sententiam confundens, aliquot argumenta ex Sacris pro Passione dolorum infernalium adducit, adque ea respondere conatur, videndum prætereâ, num aliquid ex Augustino habeat subsidii. Scilicet perparum, cum non, nisi ad duo argumenta, armis Augustini militaverit, utrobique tamen infeliciter. Et quidem ad argumentum numero tertium, quod agoniam in Horto exhibet à tribus Evangelistis prioribus descriptam, confert locum, ut ipsi videtur, parallelum, in quo Christus ob mortem Lazari turbatus legitur, Augustino ibi observante, *Christum non animi infirmitate, sed potestate turbatum*. Atqui nulla planè hic intercedit parallelia & comparatio, ibi Christo coram tribunali Patris loco totius humani generis ad æternam mortem devoti stante, & tanquam Agno DEI peccata Mundi ferente; hic autem ob Amici proximè Resuscitandi mortem non æternam sed triduanam turbato, ubi nemo non altius rem perpendens utriusque turbationis & tristitiæ disparitatem videt. Nec quidquam magis ad præsens Institutum pertinens adfert Bellarminus ad argumentum ordine quintum ex Verbis Petri desumptum, quibus Christum doloribus Inferni solum testatus est. Hoc oraculum ut Bellarminus iis eripiat, qui dolores Inferni Christum sustinuisse Scripturâ duce docent, duo ex Augustino subsidia accersit, & prius quidem in eo subsistens, quod dolores Inferni seu Mortis non indicium esse putat *Irae, tanquam cause generalis & remota, sed Benevolentia & gratia DEI specialis, tanquam cause particularis & proxima*, aliqua insuper addens Scripturæ testimonia: confundendo iterum mortem primam cum secundâ, temporariam cum æternâ, quod ad oculum patet: Posterius autem in eo fundatum, quod idem Augustinus statuit, *duplicem esse Sensum posse horum Petri verborum, unum, solutus Inferni doloribus, id est, irritis effectis; solvise enim dolores Inferni Christum, non quibus tenebatur, sed quibus teneretur, quomodo solvi dicantur laquei venantium, non quia tenuerunt, sed ne teneant: Alterum, solutus Inferni doloribus, quibus Ipse teneri non poterat, sed quibus tenebantur alii, quos Ipse noverat liberandos*. Sed quia Augustinus non expressè scribit, ita intelligi hæc verba debere, sed tantum ita intelligi posse, quod

in Sag. p. 45. conf. D. Dannh. Christ. Art. I. pag. 412.

Joh. 11.

Act. II.

Lib. 13. de C. D. c. 6.

Epist. 99. ad Evod.

posteriorem imprimis attinet sententiam, circa illius plenioris intelligentiam notanter addens, esse temerarium definire, quinam sint isti, qui per Christum doloribus Inferni Petro teste sint liberandi vel liberati; ipseque Bellarminus non obscure sententiam priorem tanquam huc impertinentem repudiat. Lector Veritatis studiosus facile videt, parum vel nihil plane Bellarmino ex utroque Augustini testimonio contra Evangelicos accedere.

Ad tertiam hujus articuli de Descensu Christi ad Inferos explicationem ut veniamus, adscribit eam Bucero & Beza, quin ex parte Calvino etiam Bellarminus, sepulturam per hunc Christi descensum intelligentibus; quæ Sententia etiam iterum valde diversa sit ab Evangelicorum Sententiâ, aliquid tamen in Ejus ventilatione circa Augustini auctoritatem venit observandum. Ut enim hanc Sententiam eò feliciter refutaret Bellarminus, tria adsumsit à se probanda, & primò quidem illud, *Inferos esse loca subterranea à sepulchris distincta*, idque præter alia ex Patribus etiam nominatim Augustino, ex cujus Retractionum libris sequentia adducit verba: *De Inferis magis mihi videor dicere debuisse, quod sub terris sint, quam reddere rationem, cur sub terris esse credantur sive dicantur, quasi non ita sit.* Retractavit hic loci Augustinus in genere Scriptum, quod vocavit de Genesi ad literam, id est, *non secundum Allegoricas significaciones, sed secundum rerum gestarum proprietatem*; de quo opere id præsertim notavit, *quod in eo plura sint quaesita, quam inventa, pauciora autem firmata, cetera verò ita posita, velut adhuc requirenda sint.* Dum verò in specie ad ultimi in eo opere libri retractationem venit, id de Inferis monuit, quod Bellarminum pro se vidimus citantem, jure an injuriâ, ipsa inspectio docebit. Ita autem ibi Doctor Augustinus: *Vndè sub terris esse dicantur Inferi, si corporalia non sunt loca, aut undè Inferi adpellentur, si sub terris non sunt, meritò queritur.* Proposuit hic quaestionem, ad quam capite demum subsequente respondit: *Ideo sub terris dicuntur Inferi vel creduntur, quia congruenter in Spiritu per illas corporalium rerum similitudines sic demonstrantur, ut quoniam defunctorum animæ inferis dignæ carnis amore pecaverunt, hoc eis per illas corporalium rerum similitudines exhibeatur, quod ipsi mortuæ carni solet, ut sub terram recondatur.* Denique Inferi, eò quod infra sint, Latine adpellantur. Sicut autem secundum corpus, si ponderis sui ordinem teneant, inferiora omnia sunt graviora; ita secundum Spiritum inferiora omnia sunt tristiora. Vndè & in Græcâ Lingua Origo nominis, quo adpellantur Inferi, ex eo, quod nihil suave habeant, resonare perhibetur. Et eundem in finem eo in loco Augustinus perhibet, *illud me nondum invenisse confiteor, Inferos adpellatos, ubi Inistorum animæ requiescunt.* Et iterum: *Nondum inveni, & adhuc quæro; nec mihi occurrit, Inferos alicubi in bono posuisse Scripturam duntaxat Canonicam.* Addenda fuerunt hæc posteriora id eò, quia in proximè sequentibus suum occupabunt locum, ibi imprimis, ubi Bellarminus contra tertiam Articuli de Descensu ad Inferos Explicationem secundò probandum adsumsit, *animas piorum ante Christi ascensionem non fuisse in Cælo, idque iterum Augustini auctoritate, docentis non solum, animam Samuelis adparentem Sauli de terrâ visam esse ascendere, sed & adfirmantis, Sinum Abrahe in Inferno fuisse, quod utrumque Examini subjiendum est, an verè ita Augustinus statuerit, num fecus?*

Et prius quidem quod attinet, scilicet animam Samuelis adparentem Sauli de terrâ, de quâ ipse Bellarminus testatur, non deesse, qui negent, illam fuisse veram Samuelis animam; si locum ad quem remisit Lectorem Bellarminus, inspiciamus, hæc ibi legenda exhibentur: *Samuel Propheta defunctus vivo Sauli etiam Regi futura prædixit, quamvis non nulli non ipsum fuisse, qui potuisset Magicis artibus evocari, sed aliquem spiritum tam malis operibus congruentem, illius existiment similitudinem figurasse.* Ad quæ verba non melius respondetur, quàm si inquiramus, quid alibi Augustinus hic Doctor circa hanc adparentem scripserit, & quidem multò prolixius, adque præsens Institutum longè accommodatius. Postquam enim ex communi Sententiâ ad hanc Quaestionem respondisset, hæc singulari cum observatione subjunxit: *Quaquam in hoc factò potest esse alius facilior intellectus & expeditior exitus, ut non verè Spiritum Samuelis excitatum à requie suâ credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem Diaboli machinationibus factam, quam Scriptura nomine Samuelis propterea adpellat, quia solent imagines earum rerum nominibus adpellari, quarum sunt imagines; sicut omnia, quæ pinguntur aut finguntur ex aliquâ parte materia, Metallî aut ligni, vel cujuscunque rei apta ad opera hujusmodi, quæque etiam videntur in Somnis, & omnes ferè imagines earum rerum, quarum sunt imagines, adpellari nominibus solent.* Et post aliqua: *Si igitur liquido*

Lib. II.
cap. 24.

Lib. 12.
cap. 33.

de curâ
pro mort.
cap. 15.

ad Sim.
plic. lib. II
Quaest. 3.

constat, nominibus earum rerum, quarum sunt imagines, easdem adpellari imagines; non mirum est, quod Scriptura dicit *Samuelem visum*, etiamsi forte imago *Samuels* visa adparuit, machinamento ejus, qui transfiguratur se velut in angelum lucis, & ministros suos velut ministros *Iustitiae*. Ut plura his familia ex Augustino hic transcribantur loca opus non est, cum ex his post *Serarium* & alios Commentatores non ita pridem *Scherlogus* ingenue agnoverit, *Augustinum non plene is adfensisse, qui verum Samuelem adparuisse existimant*, sed *Questionem in utramque partem disputasse*, eam insuper de circumstantia temporis à larvato *Samuele* præsignati & præsignificati difficultatem proponens, quam omnino tollere non potuit. Addendumque præterea, Eruditissimum nuper *Judaicæ gentis* Scriptorem, *Menasseh Ben Israel*, in de Resurrectione Mortuorum Tractatu, etiam agnovisse, *Augustinum non à Pythonsis Samuelem esse suscitatum, sed Dæmonem seu Spiritum aliquem adparuisse sub personâ Ejus, existimasse*; quam Augustini Sententiam et si *Rabbinus* ille impugnat, aliamque substituit sibi visam meliorem, nugas tamen agit, more his hominibus non invito: Patet inde, quia Augustinus non solum dubitanter hanc *Questionem* tractavit, sed & magis in eam propendit Sententiam, quæ *Bellarmino* est contraria, malè & minùs sincerè Eum egisse, Augustinum cum aliis ad suum trahendo propositum, à quo tamen, ut constat jam, non parum fuit alienus, id quod etiam circa posteriorem *Ejus* de *Sinu Abrahamæ* Sententiam proximè fiet manifestum.

Quamvis enim fateatur *Bellarminus*, *videri ambigere Augustinum, an sinus Abrahamæ, ubi olim animæ Patrum erant, in Inferno esset, an alibi*; alibi tamen adfirmare Eum, in Inferno fuisse, statuit. Respondeo, et si Augustinus in posteriore loco videatur adfirmare, *Sinum Abrahamæ* in Inferno fuisse, Eum alibi tamen non ambigere, sed certo statuere, non fuisse in Inferno. Ne quid Sancto Patri adfingatur, aut ulla Ei inferatur injuria, lubet *Ejus* utrobique exscribere Verba. Et in posteriore quidem loco ita scribit: *Si non absurdè credi videtur, antiquos etiam Sanctos, qui venturi Christi tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud Inferos fuisse, donec eos inde Christi Sanguis, & ad ea loca Descensus erueret; profectò deinceps boni fideles effuso illo pretio jam redempti prorsus nesciunt Inferos, donec etiam receptis corporibus bona recipiant, que merentur.* Ubi nemo non videt, scripsisse hæc Augustinum ex certâ hypotheci quadam, eaque non omnino indubitata, adeoque nec ita inter Christianos Receptâ, cui nihil contradicere aut scribere licuerit, & hinc non pro infallibili dogmate Augustinum hoc, quidquid est, proposuisse aut adfirmasse, neque id etiam, quod exinde deduxit, ita accipiendum esse, aut accipi voluisse; præprimis cum alibi Eum non dubitanter solum de hoc scripsisse, sed & contrariam planè Sententiam defendisse certum sit. Dubitanter, inquam, ex parte, quamvis ita etiam, ut in ipsâ dubitatione, quorsum præprimis inclinaverit, apertè satis manifestaverit, ita scribens: *Virum Sinus Abrahamæ ubi diæves impius, cum in tormentis esset Inferni, requiescentem vidit pauperem, vel Paradisi censendus vocabulo, vel ad Inferos pertinere existimandum sit, (non) facile dixerim.* Quamvis, si quod res est, dici debet, Augustinus hic non videatur particulam hanc negativam de suo addidisse, sed eam aliunde, manu non usque adeò fideli insertam esse. Constat illud, si sequentia *Ejus* verba attendantur: *De illo quippè divite legimus dictum esse, Mortuus est & sepultus in Inferno; in pauperis autem morte vel Requie Inferi non sunt nominati, sed, contigit mori inopem illum, & auferri ab Angelis in Sinum Abrahamæ.* Deinde *diviti* dixit *Abraham*, *Inter nos & vos magnum chaos firmatum est, tanquam inter Inferos sedesque Beatorum.* Non enim facile alicubi Scripturarum nomen Inferorum in bono invenitur positum. Et eo in loco, ad quem *Bellarminus* provocavit: *Inferos uspiam Scripturarum in bono adpellatos non potui reperire. Quod si nusquam in Divinis Authoritatibus legitur, non utique Sinus ille Abrahami, id est, secreta cujusdam quietis habitatio, aliqua pars Inferorum esse credenda est. Quamquam in his ipsis tanti Magistri verbis, ubi ait dixisse Abrahamum, inter vos & nos chaos magnum firmatum est, satis ut opinor appareat, non esse quandam partem & quasi membrum Inferorum tanta illius felicitatis sinum. Chaos enim magnum quid est, nisi hiatus quidam, multum ea separans, inter quæ non solum est, verum etiam firmatus est.* Adde insuper testimonium ex eo loco, unde ad primum *Bellarmini* observatum, circa tertiam Articuli de Descensu ad Inferos Explicationem, aliqua huc pertinentia in antecessum fuere excepta: *Neque Abraham vel ille pauper in Sinu Ejus, hoc est, in Secreto quietis ejus, in doloribus erat, inter quorum Requiem & alia Inferni tormenta magnum chaos legimus firmatum. Sed nec apud Inferos*

Antiqu.
Ebr. lib. I.
Dissert. 4.
pag. 109.

lib. II. c. 6.
pag. 169.
Conf.
Hacksp.
Syll. Dissert. p. 246

Epist. 89.
ad Evod.
lib. 20. de
C. D. c. 15.

Epist. 57.
ad Dardan.

Epist. 99.
ad Evod.

Lib. 12. de
Gen. ad
lit. c. 33.

Inferos esse dicti sunt. Contigit enim mori inopem illum, & adferri ab Angelis in Sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, & sepultus est; & cum apud Inferos in tormentis esset &c. Videmus itaque, Inferorum mentionem non esse factam in requie pauperis, sed in supplicio divitis. Et post aliqua: Non in bono accipiendum Abrahæ sinum & illam requiem, quò ab Angelis pius pauper est ablatu, nescio, utrum quisquam possit audire; & idè, quomodo eum apud Inferos esse credamus, non video. Omnium clarissimè mentem de

hoc suam expressit augustus Doctor, sequentia scribens: Sinus Abrahæ Requies & beatorum pauperum, quorum est regnum Cælorum, in quo post hanc Vitam recipiuntur. Quæ cum satis sint manifesta, ut manifestiora vix esse potuerint, modò oculus accedat incorruptus, Iansenium Gandavensem eò adegerunt, ut post alia etiam Augustini testimonia, quæ ibi non parè adducuntur, agnoscere debuerit, Augustinum disputando collegisse, Sinum Abrahæ non fuisse aliquam Inferni partem. Quibus si accedant loca, quæ Montacutius longà serie collegit, adque ea respondere, frustra quamvis, est conatus, quid ad hujus Controversiæ à Bellarmino motæ plenariam ex Augustino decisionem ulterius possit aut debeat requiri, super planè non est. Sufficiant autem hæc ad præsens Institutum, ut constet, non verè Bellarminum scripsisse, Augustinum adfirmare, Sinum Abrahæ in Inferno esse vel fuisse, contrario ex non unis Eiusdem testimoniis hætenus demonstrato, & si fuerit necessum, pluribus adhuc demonstrando.

Ad tertium nunc accedimus, quod circa tertiam Articuli de Descensu ad Inferos Explicationem Bellarminus adsumit probandum, Christum verè ad Inferos descendisse, in quo etiam Evangelicos non habet dissentientes, in eo tamen ab eis discedit, dum secundum Animam solum descendisse Christum defendit, motus Oraculo Regii Psaltis, nomine venturi Messæ Patrem rogantis, ne Animam relinquat in Inferno, quod de Animâ & Inferno sine omni Tropo vel Rhetorico vel Grammatico præter alios Ecclesiæ Doctores Augustinum quoque memorat exposuisse, cujus quæ super hæc re fuerit Sententia, optimum erit ex Eius Verbis percipere, quæ loco per Bellarminum citato ad præsens Institutum pertinentia hæc leguntur: Dominum carne mortificatum venisse in Infernum, satis

constat. Neque enim contradici potest vel Prophetia, quæ dixit, Quoniam non derelinques Animam meam in Inferno, quòd ne aliter quisquam sapere auderet, in Actibus Apostolorum idem Petrus exponit, vel ejusdem Petri illius verbis, quibus Eum adserit solvisse Inferni dolores, in quibus impossibile erat Eum teneri. Hæc verba Augustini si absque conceptu prævio vel præconceptâ opinione expendantur, nullo planè modo, Christum animâ solum ad Inferos descendisse, sed contrarium potius evincunt, utpotè sistentia Christum solutis Inferni (vel juxta Græcum, Mortis) doloribus, atque adeò carne mortificatum ad Inferos descendentem, quo Augustinus pro Evangelicorum Sententiâ hic quidem loci nihil apertius dicere aut scribere potuisset. Et horsum omninò debent referri, quæ sub finem Epistolæ augustus hic Doctor iteratò monuit: Mortificatus carne dictus est, quia secundum solam carnem mortuus est, vivificatus autem Spiritu, quia illo Spiritu operante, in quo, ad quos volebat, veniebat & prædicabat. Posito autem, vel hic vel alibi Augustinû statuisse, Christum animâ solum ad Inferos descendisse, ad hanc tamè Augustini Sententiam, cui contrariam citatis modò verbis audivimus, tam non teneremur Evangelici, quàm se Bellarminus obligatum non sensit ad adprobendam Eius Explicationem oraculi illius Petri, quod Bellarminus dixit obscurissimum, ad hunc Articulum quam maxime pertinentis, utpotè aliquot argumentis à Bellarmino refutatam, quæ tamen ipsa suum adhuc requirunt Examen, ab Aliis jam præoccupatum, adeoque hic prolixius non

repetendum. Id quod repetitâ vice intermiscet Bellarminus, Augustinum post hæc cognovisse, Sinum Abrahæ in Inferno fuisse, ex paulò antecedentibus suum accipere potest & debet responsum. De cætero ambabus quod ajunt amplectimur ulnis, quod Bellarminus in recensione testimoniorum de hoc Fidei Articulo à Patribus Græcis & Latinis suo ordine collectorum ex Augustini citatâ sapius Epistolâ adduxit: Quis nisi infidelis negaverit, fuisse apud Inferos Christum? Quod autem ex eodem addit, secundum Animam solum fuisse Eum apud Inferos, Augustino relinquimus eodem jure, quo Bellarminus Eius explicationem oraculi Petri refutandâ sibi sumit, quamvis hanc de Descensu Animæ Sententiam ex ipsius Augustini & S. Scripturæ verbis improbabilem esse sit demonstratum. Quæ præterea circa quartam hujus Articuli de Descensu ad Inferos Explicationem ex Augustini Libro de curâ pro mortuis à Bellarmino inferuntur de possibilitate præsentie in certo quodam loco præter operationem, & ipsius quoque operationis Anima extra corpus suum: item de adpartitionibus Sanctorum post mortem,

Vid. D. Gerh. Comment. h. loc. p. 479. conf. D. König. Vind. S. pag. 235.

Epist. 99. ad Evod.

Psal. 16.

Epist. 3.

mortem, quia præcisè huc non pertinent, sed in specie ad eam Quæstionem, ubi inferius de Cultu Sanctorum agetur, eorsum quoque nunc ea inter discutienda reservantur.

Nunc pauca adhuc restant ex ultimo capite tribus tantum verbis tangenda, ne quid planè prætermisum maneat. Aliquot adpendicis loco Bellarminus proponit dubia, circa quorum ventilationem hic & ibi occurrit mentio Augustini. Et circa primum quidem dubium, *Ad quæ Inferni loca Christus descenderit*, monet Augustinum docuisse, *Christum descendisse ad ea Inferni loca, ubi erant dolores & tormenta*, nulla tamen tormenta, nullosque passum dolores, quod circa secundi dubii tractationem Evangelicis consentientibus defendit Bellarminus. Ad tertium verò, *Quid Descensus Christi contulerit animabus Iustorum*, dum Augustinus scribit, *nondum se invenisse, quod contulerit*, & Bellarminus præmissio Thomæ responsio sibi non sufficienti statuit, *Augustinum ita scribentem nondum cognovisse, ubi fuerit Sinus Abrahæ, inque eam partem fuisse propensum, ut non esset in Inferno, & propterea hoc manente dubio Eum merito dixisse, nondum potuisse se intelligere, quid descensus Christi ad Inferos iustis contulerit*; facilè videt Lector, quam ad incitas redactus fuerit Bellarminus, id de Augustino sentiens, cuius contrarium paulò ante ex aliquot Eius testimoniis ostensum fuit, *Insensio etiam Gandavense id vi Veritatis agnoscente*. Circa quartum, quod superest, dubium, *An præter animas Iustorum, quæ erant in Sinu Abrahæ, aliqua alia sint liberatæ*, etsi apud Evangelicos neque hoc, neque illud in quæstionem veniat, sed utrumque æqualiter repudietur; quia tamen in ejus resolutione Augustini intermixtam voluit auctoritatem Bellarminus, prætermitti omninò non potest aut debet. Distinguit autem inter animas Gehennæ & Purgatorii. De illis monet, *Philastrium & Augustinum in de Hæresibus, hæresin esse dicere, si quis adserat, ullos in Inferno impios Christo prædicante conversos esse & salvatos*, quod hæc tenus contra Evangelicos non est. De his autem dubitanter loqui videtur, ut magis in benigniorem inclinans Sententiam, quam confirmari posse existimat iis Augustini verbis, quæ ex laudatâ sæpius Epistola superius jam fuere proposita, quibus Pater Sanctus verba Petri de solutis Inferni doloribus intelligi posse scripuit etiam *de iis doloribus, quibus Ipse Christus teneri non poterat, sed quibus tenebantur alii, quos Ipse noverat liberandos*: ubi quia Bellarminus putat *Augustinum non loqui de animabus Sanctis*, quæ erant in Sinu Abrahæ; nec de animabus impiis, utpotè quas absurdissimum existimabat fuisse Christo ad Inferos descendente conversas; restare, ut loquatur de animabus, quæ adhuc purgatorias luebant Pœnas, quas tamen pœnas, quia suo infraloco demonstrandum erit, Augustinum constanter non agnovisse, per se cadit, Eum hic eas intelligi voluisse; ut non prolixè repetam, quod supra jam monui, Augustinum hanc verborum Petri explicationem non tanquam omninò certam & indubiam, sed possibilem suâ Sententiâ, & ut hodiè loqui amant, probabilem Lectori exhibuisse, quam si hodiè viveret, certò certius quam-maximè improbabilem haberet, & sine dubio repudiaret.

LIBRI QUINTI,

DE

CHRISTO,

CAPVT TERTIVM & seqq.

DE

Christo Mediatore.

Quæ enim in duobus primis capitibus, nominatim secundo contra errorem *Stancari*, Christo opus & officium Mediationis secundum Humanam solum Naturam adscribentis, habet, quia illius erroris communio Evangelicos planè non attingit, sicco prætereuntur pede, adque eam fit accessus Quæstionem, quæ inter nos & Papistas quam-maximè est controversa, *An videl. Christus sit Mediator secundum Divinam quoque Naturam?* In cujus ventilatione etiam Bellarminus Nestorianismum, ad quem deflectere errorem *Stancari* scripsit, à se procul remotum esse velit, nimis propè tamen